

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
TILLAR FAKULTETI
O'ZBEK VA RUS TILLARI KAFEDRASI

FILOLOGIK TADQIQOTLARNING
YANGI BOSQICHI:
ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA
ISTIQBOLLAR
XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN MATERIALLARI

2023-yil, 15-may

BUXORO – 2023

*Ovqat-u mevaning tabibi ular,
Ulardan hayvoniy ruh tetik bo'lar.*

Rumiy asarlaridan olinga ushbu badiiy parchada tibbiyotga oid fikrlar badiiy tasvir vositalari orqali bezatilib, anglatayotgan mazmun yanada teranlashgan. Badiiy matnda "*Parhez—dori-yu davo sarvari*" deyilgan. Bu tibbiy metaforik birlikda tibbiy perifrazani ham ko'rishimiz mumkin, ya'ni parhezni dori-yu darmon sarvari deb nutqqa ko'rk bag'ishlayapti. Agar bemorga parhez qilishning ta'siri barcha doridan ustun deyilsa, uning miyasida ushbu axborotga nisbatan ta'sir kuchi kamroq. Inson ongida ham obrazli, tasviriylik kuchli bo'lgan axborotlar tez ta'sir qiladi.

Xulosa qilib aytish joizki, tibbiyot va she'riyat mushtarakligi klassik ijodkorlarimiz asarlarida, ulug' tabiblarimiz hikmatlarida, payg'ambarimiz hadislarida mavjud edi va qadimdan shifokor-u bemorlarimizga kasalliklarni yengish uchun yordam berish bilan birga, bashariyatga tib ilmini sodda va tushunarli qilib yetkashiz uchun xizmat qilgan.

ADABIYOTLAR:

1. https://vaqt.ucoz.com/publ/tibbiyot/tibbiyotdagi_rivojlanish_davrlari/10-1-0-961
2. Табобат хазинаси дурдоналаридан. Тошкент.ЎзССР-Медицина.1987. - Б.144
3. Маҳмудхон Маҳмуд. 1001 тиббий ҳикмат.—Т.: 2013. 13-15 б.
4. Абу Али ибн Сино. Уржуза ёки 1326 байт таҳлили. Тошкент: Абу Али ибн Сино номидаги тиббиёт нашриёти-1999. -Б.160
5. Ҳамидулло Ҳикматиллоев. Шарқ табобати. Тошкент:Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти- 1994.
6. Alisher Navoiy. Hikmatlar. "O'zbekiston". Toshkent, 2011.

RUS TILIGA O'ZLASHGAN INGLIZ ISMLARI

Koziyeva Iqbol Komiljonovna

*Buxoro davlat universiteti rus tilshunosligi
kafedrasi o'qituvchisi*

Annotasiya: maqolada ingliz tilidan olingan shaxsiy ismlar tahlil qilinadi. Muallif bu hodisaning sabablarini ochib beradi, ikki madaniyatning yaqinlashish davri haqida tarixiy ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: shaxsiy ism, o'zlashtirib olingan, lingvistik va madaniy hamjamiyat.

Shaxsiy ismlarni o'zlashtirib olish har doim ham odamlar o'rtasidagi aloqaning natijasi emas, balki madaniyatlarning o'zaro ta'siri mahsulidir. Bu shaxsiy ismlarning lug'atlari tomonidan berilgan madaniy talqin [1; 2].

S. V. Litvinovning ta'kidlashicha, rus va ingliz madaniyatlarining o'zaro ta'siri jarayonining asosiy qismi "bu ikkala tilning so'z boyligini o'zaro boyitishdir". Rossiya va Angliya o'rtasidagi munosabatlar tarixi bir necha asrlarga borib taqaladi. Doimiy aloqalarning boshlanishi XVI asrning o'rtalarida, savdo almashinuvi muntazam bo'lib qolganda hisoblanadi. Ingliz tiliga qiziqish ayniqsa XVIII asrda, Pyotr I Angliyaga tashrif buyurganidan keyin o'sishni boshladi. XIX asr ingliz adabiyoti va ingliz teatriga alohida qiziqish bilan ajralib turdi, XX asrda esa ko'plab faylasuflar va siyosatchilar (N. A. Berdyayev, Vyach. Ivanov, N. A. Xomyakov va boshqalar) Rossiyaning kelajagini Angliya bilan ittifoqda ko'rdilar.

Rus shaxsiy ismlari lug'atlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, Rossiya aholisi Angliya hayoti va madaniyatiga juda moyil edi. Masalan, A. V. Superanskayaning 1998- yilgi lug'atida rus nomlariga ingliz tilidan kelgan 70 erkak va 23 ayol ismlari qayd etilgan. O'zlashtirib olish faoliyati bu vaqda tasodif emas; bu yangi Sovet davlatining shakllanishi bilan bog'liq edi va sodir bo'layotgan ijtimoiy-madaniy jarayonlarni aks ettirdi. Yangi nomlar "yangi hayot uchun" yaratilgan va avvalgilarining nomlaridan o'ziga xos mafkuraviy yo'nalish va hissiyot bilan ajralib turardi. Turli tillardan olingan so'zlar yangi nomlar qatoriga faol kiritildi, shu bilan xalqaro birdamlik va birodarlik g'oyasini ramziy qildi. Ko'pgina kalendarlar yangi, "to'g'ri" nomlarni taklif qila boshladi. Shunday qilib, 1925 yilda "Shimoliy-G'arbiy sanoat prombyurosining taqvimini" (Leningrad), boshqa narsalar qatori, quyidagi unutilmas sanalar va ular bilan bog'liq nomlarni o'z ichiga olgan: 7 fevral (1478 - Utopiya muallifi Tomas Mor tug'ilgan) Mor va Tomas ismlari taklif qilingan; 10 aprel (1848) - 1925 yilda chartistlarning namoyishi London) Chart nomi; 15 iyun (1381 yil Uot Taylarning o'ldirilishi) - Uot , Tayler ismlari; 27 sentabr (1825 yil) - Angliyada birinchi temir yo'l ochildi) - Jeldor nomi. Oxirgi ism rus ildizlaridan iborat, ammo boshqa mamlakat tarixining haqiqatini aks ettiradi.

O'zlashtirib olingan inglizcha ismlar bir necha guruhlariga bo'linishi mumkin: taniqli olim, siyosatchi, adabiyot va san'at arbobi sharafiga ism-sharif berish, masalan: Devi (19-asr boshlarida kimyogar Xamfri Deyvi sharafiga), Mur (18-19-asr ingliz shoiri Tomas Mur sharafiga); adabiy qahramonlarning ismlari-Lir (V. Shekspirning "Qirol Lir"fojiasi qahramonining ismi). Ko'pincha rus tilidagi inglizcha umumiy nomlar tegishli nomlarga aylanadi, masalan: Revolt ("qo'zg'olon"), Charta (chartizm "XIX asr ingliz ishchilarining inqilobiy harakati").Inglizcha shaxsiy ismlar ham olingan, masalan: Garold, Manfred, Djoy. Ayol ismlari

orasida taxminan yarmi kichraytiruvchi shakllardir - Bessia (Eski Kalend.) - Elizabet, Jenni (Y. Kalend.) - Jeynga .

Hatto shaxsiy o'zlashtirilgan nomlarining kichik doirasi ham juda xilma-xil bo'lib, noyob holatlarni o'z ichiga oladi. Masalan, ikkita otoponimik shaxsiy ism qayd etilgan: erkak ismi Albion (y.kalend.) Buyuk Britaniyaning qadimgi she'riy nomidan va ayol ismi Alma. Ikkinchisi ajablanarli, chunki u dastlab ingliz emas, balki turkiy bo'lib, 1854-1855 yillardagi Qrim urushi paytida jang bo'lgan, Qrimdagi daryoni anglatadi. Ismning paydo bo'lishi tarixining ma'lum bir hodisaga bunday aniq bog'liqligi shaxsiy ismning jamiyatdagi ulkan ijtimoiy-madaniy rolini - tarixiy va madaniy xotirani saqlovchi va shu bilan avlodlar o'rtasidagi aloqani ko'rsatadi.

Strit (street)dan - "ko'cha" so'zining shaxsiy ismlariga kirib borishini tushuntirish qiyin. Shaxsiy (Revolt) ga aylangan boshqa umumiy ismdan farqli o'laroq, u hech qanday mafkuraviy va madaniy qiymatga ega emas va boshqa ismlardan farqli o'laroq, nom egasining madaniyatining past darajasi bilan izohlanishi mumkin (masalan, Lord Nikolaevich Kruchinin - Suzdaldan kelgan nafaqaxo'r ixtirochi). Boshqa tomondan, Strit (Street) bugungi kunda ingliz tilida juda keng tarqalgan familiya bo'lib, u atoqli nomlarni etimologiyasining ehtimollik xususiyatini yana bir bor tastiqlaydi.

Biroq, aksariyat hollarda ingliz tilidan olingan ismlar rus tilshunoslik jamiyatida keng tarqalmagan. Ular orasida eng keng tarqalgan va chastotali ismlar - Artur va Robert ismlaridir. O'zlashtirilgan nomni madaniy o'zlashtirish masalasi alohida o'rganishni talab qiladi, chunki atoqli nomlar yorqin milliy-madaniy semantikaga ega, bu xalqining ona tilisi, tarixi va madaniyatidan kelib chiqqan holda amalga oshiriladi.

Adabiyotlar:

1. Cresswell J. First Names. Dictionary. Harper Collins Publishers. Great Britain. 2003.
2. Superenskaya A.V. Rus shaxs nomlarining lugati. M.,1998.
3. Superenskaya A.V. Vashe imya. Rasskazi ob imenax raznix narodov. M., 2001.
4. Litvinov S.V. Anglitsizmi v russkom yazike XVI-XIXvv. (Istoriko-kulturniy aspekt) Russkaya rech. 2004.№6.
5. Verashagin E.M., Kostomarov V.G. Yazik I kultura: Lingvostronovedeniye v prepodavanii russkogo yazika kak inostrannogo. M., 1990. Ufa.

MUNDARIJA

YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA O'ZBEK TILINING NUFUZI Mirzohid Islomovich Daminov.....	3
TIL – MILLATNING KO'ZGUSIDIR Akbar Sayfulloyevich Rustamov	5
O'ZBEK TILI – MILLIYLIGIMIZ IFODASI Muxtorov Erkin Mustafoyevich	7
TIL – MILLATNING KO'ZGUSIDIR Sherzod Normonovich Murodov	9
SEN MILLAT MULKISAN – ONA TILIM Ikramov Amir Aminovich.....	11
O'ZBEK TILI – DUNYODA ENG BOY, ENG GO'ZAL, ENG BARKAMOL TIL Rajabov San'at Sunnatovich.....	13
KASALLIK VA SALOMATLIK KONSEPTI Nafisa Izatullayevna G'aybullayeva.....	15
O'ZBEK TILIDA GLYUTTONIMLAR Tosheva Dildora Abdumalikovna.....	18

I SHO'BA. ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK NAZARIYASI VA AMALIYOTI MASALALARI

KO'CHIMLARNING BADIY ASARLARDA QO'LLANILISHI Adizova Ashuroy Hamroyeva Nafisa Nizomiddinovna.....	23
БУХОРО ҲУДУДИГА МАНСУБ НЕКРОНИМЛАР ҲАҚИДА БАЎЗИ МУЛОҲАЗАЛАРАГламов Тоҳир Хусаинович.....	26
ПЕРИОДИЗАЦИЯ РУССКОЙ АНТРОПОНИМИКИ Ахадова Азиза Илёс кизи Шокирова Лайло Шавкатовна.....	29
СТРУКТУРНЫЕ ТИПЫ АНТРОПОНИМОВ В РОМАНЕ «АННА КАРЕНИНА» Ахадова Азиза Илёс кизи	33
“DEVONU LUG'OTIT TURK” LEKSIKASINING O'G'UZ LAHJASIGA MUNOSABATI Aralova Lobar Akbar qizi	37
ABDULLA QODIRIYNING “O'TGAN KUNLAR” ASARIDA ONOMASTIK BIRLIK HISOBLANGAN ANTROPONIMLARNING ARABCHA VA FORS-TOJIKCHA LEKSIK QATLAMI TAHLILI Bafoyeva Nigora Azimovna	40
ОСНОВНЫЕ ПОНЯТИЯ ЛЕКСИКОЛОГИИ Болтаева М.Ш Жабборова Г.Ж.....	43
СТРУКТУРА ГЕНДЕРНЫХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ В РАМКАХ КОГНИТИВНОЙ ЛИНГВИСТИКИ Джураева Зулхумор Раджабовна.....	48
SODDA GAP MULOQOT BIRLIGI SIFATIDA Elonova Sitorabonu Uyg'un qizi	51
SHIFO XUSUSIYATINI O'ZIDA AKS ETTIRGAN SHE'RIY ASARLAR LINGVOPOETIKASI Islomova Shahnoza Iskandar qizi.....	53
RUS TILIGA O'ZLASHGAN INGLIZ ISMLARI Koziyeva Iqbol Komiljonovna.....	56
ЗООНИМЫ В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА Коршунова Анна Владимировна.....	59
“OSTONA” KONSEPTINING TASNIFI VA KATEGORIAL XUSUSIYATLARI Maxmudova Sadoqat Xolmatovna Nishonova Orom Xolmat qizi.....	63
SHIFOBAXSH O'SIMLIK NOMLARINING ETIMOLOGIK JIHATLARI XUSUSIDA (ISIRIQ VA QALAMPIRMUNCHOQ MISOLIDA Mirjonov Nosir Numonovich.....	67
BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI FANINING O'QITILISHIDA MILLIY DASTURNING O'RNI Sultonova Gulasal.....	71